

Store ord, eller små slag? I hvert fald har jeg fået lyst til selv at tilrettelægge et undervisningsforløb, der skal strække sig over nogle efterårsmåneder i 1986. Hovedparten af undervisningen regner jeg med selv at varetage, men klassens lærer medvirker hele tiden, dels som observatør, dels som underviser i nogle af timerne.

Rapporteringen kan ikke blive en videnskabeligt overbevisende dokumentation af dybtgående, varige spor i elevernes sproglige bevidsthed. I første omgang stiller jeg mig tilfreds, hvis stoffet kan "fånge", og eleverne får mod til at artikulere og anvende nogle af de sproglige erfaringer og potentialer, de har, samtidig med at de øger deres sproglige indsigt og får lyst til at gå videre.

SPROGLIG BEVIDSTHED I BEGYNDERUNDERVISNING
ET UDVIKLINGSARBEJDE OM SPROGLIG BEVIDSTHED
Af Elisabeth Hansen

Sproglig bevidsthed er et begreb, der er oppe i tiden - også i skolesammenhænge. Man møder det bl.a. i begynderundervisningen, men her forstås og arbejdes der som regel snævert med at fremkalde opmærksomhed over for de forhold i sprogsystemet, der menes at kunne udgøre en støtte i den første læseindlæring. Der arbejdes i den forbindelse med sprogets opbygning i sætninger, ord, stavelser, lyd, begyndelseslyde, ordlængde, rim osv.

Min projekt adskiller sig klart herfra, idet sproglig bevidsthed for mig er et langt bredere begreb. Hovedvægten lægges på de kommunikative og de oplevelsesmæssige sider af sproget, selvom der naturligvis også arbejdes med de ovennævnte sider af sprogsystemet.

Den praktiske del af mit projekt er kort fortalt planlægning og afvikling af et udviklingsarbejde over emnet "Mit sprog" med to 1. klasser og deres lærere i en periode på 6-8 uger i september/oktober 1986.

Formål

Formålet er dobbelt:

For det første vil jeg prøve at få et indblik i, hvorledes børn kan udtrykke sig om, fremdrage og udnytte sproglige erfaringer og gøre iagttagelser over det sprog, de møder, og over deres egne sproglige muligheder, sprogets funktioner, variationer og forskelle.

For det andet vil jeg gerne samle erfaringer om, hvorledes man kan planlægge og gennemføre et undervisningsforløb om emnet "Mit sprog", hvor hovedvægten lægges på udvikling af børnenes sproglige bevidsthed.

Forløbet

Arbejdet har to faser: planlægningsfasen og udførelsesfasen.

Planlægningsfasen:

De implicerede lærere og jeg har i løbet af foråret afholdt 8 planlægningsmøder af 2-3 timers varighed. Med udgangspunkt i en redegørelse for sproglig udvikling og en afklaring og drøftelse af begrebet sproglig bevidsthed har vi sammen arbejdet med at planlægge undervisningsforløbet.

Forårets arbejde har resulteret i:

1. Udarbejdelse af et idékatalog. Det indeholder forslag til emner og forhold, som man kunne tage op: iagttagelser, børnene vil kunne gøre; forslag til inddragelse af børnenes egne sproglige erfaringer; oplevelser og erfaringer med sprog, som de ville kunne gøre i klassen.
2. Afsøgning og udarbejdelse af egnede materialer i tilknytning til idékataloget.
3. En overordnet planlægning af undervisningsforløbet. Ideerne er udvalgt og ordnet i 4 hovedtemaer.

Til planlægningen hører også kontakt til og viden om børnene. Jeg har været på adskillige besøg hos børnene, da de gik i børnehaveklasse, haft samtaler med børnehaveklasselederen om forløbet i børnehaveklassen og fået en beskrivelse af de enkelte elever. Børnene er fortrolige med mig.

Forældrene er blevet informeret af mig om projektet på klassernes første forældremøde i 1. klasse. Projektet er blevet godt og uproblematisk modtaget af forældrene.

Udførelsesfasen:

Lærerne tilrettelægger selv de endelige konkrete planer for klassen. Planerne justeres løbende. Det er også lærerne, der forestår timerne. De rapporterer til mig i form af dagbogsnotater om, hvad der er arbejdet med, hvorledes det er gået og med iagttagelser og andre bemærkninger.

I det omfang, det har været muligt, har jeg selv været til stede i timerne som iagttagere. Enkelte lektioner er optaget på bånd.

Erfaringer:

Det er endnu for tidligt at rapportere og gøre erfaringerne op. I den kommende tid skal forløbet drøftes med lærerne og erfaringerne samles.

Som det altid går i et første forsøg, har der i planlægningen og i undervisningsforløbene både været noget, som har været vellykket, og noget, der er mislykkedes. Men det samlede indtryk på nuværende tidspunkt er, at det er muligt og væsentligt at arbejde med sproglig bevidsthed på de yngste klassetrin.

Det er udfordrende, spændende og inspirerende at samarbejde om et sådant udviklingsarbejde.

Oplevelser gennem sprog, oplevelser med sprog og bevidsthed om sprog hænger nøje sammen. Derfor må arbejde med sproglig bevidsthed høre hjemme i skolen.